

Кристина Калпакчиева

Институт за български език „Проф. Л. Андрейчин“
при Българската академия на науките
София, България

Езикова култура

КОЙТО ВМЕСТО КОЙТО, ИЛИ КАК МНОЖЕСТВЕНТО ЧИСЛО АСИМИЛИРА ЕДИНСТВЕНОТО

Напоследък в бизнес кореспонденцията сравнително често се среща замяна на формата за единствено число на относителното местоимение **който** с формата за множествено число **които**.

*Моля изпратете документа, **които** коментирахме с Вас по телефона днес по-рано.

При търсене на заявка <{*{POS=N G=M N=s} които> в Българския национален корпус (която търси последователност от съществително в единствено число и **който**) се открива следният пример за несъгласувано число между местоимението и реферирания обект от главното изречение:

*Единственото място, където можело да се съхраняват кифлите и млякото, бил училищният стол, които са отдадени под наем на друга фирма. (Signature: Новинар – 06 – 220)

На пръв поглед, едно възможно обяснение за неправилното съгласуване по число на местоимението с реферирания обект може да е неволно пропускане на деиктичен знак при изписване наръка или погрешна замяна на буква от клавиатурата. Такова обяснение обаче не би трябвало да ни задоволи, тъй като грешката е очевидна, и причината трябва да се търси по-скоро в некоректното отношение на пишещия към създавания текст.

Подобен случай на заменено изписване на **И** вместо **Й** се наблюдава и при употребата на краткото притежателно местоимение за женски род **Й**, вместо което се изписва съчинителният съюз (**И**):

*Моето предложение е да обърнете внимание на молбата и при първа възможност.

В своето разсъждение бих отишла и по-надалеч, като предположа, че описваната правописна грешка се допуска, тъй като пишещият не осъзнава звуковата стойност и, съответно, няма компетентност за употребата на графемата **Й**. За да потърсим отговор на това допускане нека анализираме последователно **Й** на фонемно и морфологично ниво.

В акустично отношение глайдът **Й** се възприема като кратко **И** поради плавното движение на вокалните форманти. При артикулацията на тази съгласна движението на езика привлича следходната и предходната гласна към предноезично учленение. Така глайдът си осигурява поведение както на гласна, така и на сонорна съгласна. Въпреки функционалната връзка между съгласната **Й** и гласната **И** първата се намира в относителна фонемна самостоятелност и поради това нейното коректно изписване с **Й** не бива да се бърка (Бояджиев и др. 1998: 48).

На морфологично ниво знакът **Й** от българската азбука графично маркира грамемата мъжки род единствено число.

край, завой, мой, кой, който, някой

От своя страна, чрез морфемата **И** в структурата на езика се маркира граматичната характеристика *множественост*. Нещо повече, в съвременния български език тя е основният формален показател за множественост (Бояджиев и др./Boyadzhiev et al. 1998: 367).

лекари, бели, добри, първи, книги, жени, които, мои, някои, кои, наши,
новини, корени, завой, свършени, започнали, животни

В изречението относителните местоимения *който* и *които* се появяват на границата между подчиненото и главното изречение и изпълняват ролята на свързващи елементи, тъй като се отнасят към същия референт на именната група от главното изречение. Те се образуват от въпросителните местоимения *кой* и *кои* чрез добавяне на морфемата (-**ТО**). Именно поради тази връзка с главното изречение е трудно да се допусне, че единствената причина за несъгласувана употреба на местоимението е неволно изпускане на деиктичния знак или замяна на букви при електронно изписване.

Става ясно, че освен за механична замяна на двата знака от българската азбука, проблемът с неправилното заместване на *който* с *които* се дължи и на некоректно отношение от страна на пишещия към изказването, на липса на езикова компетенция за различителната функция на морфемите **Й** – **И** за маркиране на единствено и множествено число или дори за липса на компетенция за звуковата стойност на **Й**.

ЛИТЕРАТУРА

Бояджиев и др. 1998: *Бояджиев, Т., И. Куцаров, Й. Пенчев*. Съвременен български език. С.

✉ Кристина Калпакчиева,
kristina.kalpakchieva@gmail.com

Публикувано: 31 март 2010